

TÜRKİYE'DE ORGANİK TARIM ARAŞTIRMALARI

Ruhsar YANMAZ* , Gülây BEŞİRLİ**

*: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü-06110 ANKARA
yanmaz@agri.ankara.edu.tr

** : Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, YALOVA

ÖZET

Araştırma bilinmeyen bilinen hale getirebilmek için başvuru yollarıdır. Organik tarım sektöründe de diğer sektörlerde olduğu gibi pek çok bilinmeyen bulunmaktadır. Günümüzde organik tarım denilince doğaya en az zarar vererek yapılan modern tarım anlaşılmaktadır. Tarım konusunda yapılan ilk araştırmalar bugünkü anlamdaki organik tarımın esasını oluşturmuştur. Türkiye'de tarımla ilgili ilk bilimsel araştırmaların Cumhuriyet dönemi ile başladığı kabul edilmektedir.

Burada sunulan çalışma ülkemizin organik tarıma yaklaşımını ortaya koyabilmek ve araştırma hedeflerinin sağlıklı olarak belirlenmesine katkıda bulunabilmek amacıyla düzenlenmiştir. Bu amaçla bugüne kadar ve özellikle ülkemizde organik tarım kavramının belirmeye başladığı aşamadan itibaren bitkisel ve hayvansal üretimde organik tarım konusunda yapılan araştırma çalışmaları bir araya getirilmiş, konu ve yıl bazında değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Organik tarım, araştırma, yayın

Organic Farming Researches in Turkey

ABSTRACT

Research is made to reach unknown things. Organic farming sector have too many unknown things like the other sectors. Organic farming has been identified as a modern farming system that give less hazard to the nature. The first studies made in agriculture, are accepted the foundation stones of today's organic farming research. In Turkey, the first scientific researches were started in establishment years of Turkish Republic in 1923.

Main target of this study is to expose organic farming studies made up today in Turkey and to help determining research aims. For this purpose, researches founded by different sources and publications on organic farming were collected since 1971-2009 and evaluated to the years, subject and contents. According to the results, new research goals and research approaching were discussed.

Key words: Organic farming, research, publication

GİRİŞ

Tarım, diğer pek çok dalda olduğu gibi araştırma, inceleme ve gözleme dayalı bir bilim dalıdır. Araştırma hedeflerin doğru olarak ortaya koyan ve sektörlerini araştırmaya bağlı olarak yönlendiren ülkeler bugün gelişmiş ülke olarak adlandırılan ülkelerdir. Ülkemizde de cumhuriyetin ilânından sonra hızla tarım çalışmalarına yön verilmiş ve bugünkü araştırma çalışmalarının temeli atılmıştır. Ülkemizde zaman zaman değişik konularda hazırlanan bibliyografya çalışmalarından yararlanılarak araştırma çalışmalarının nereden nereye geldiğini görmek mümkündür. Günümüzde dışa bağımlılığın yoğun olmasına rağmen araştırma olanakları daha iyidir. Ancak araştırma hedeflerinin olmayışı, olanların da sağlıklı olmaması nedeniyle bugünkü koşullarda araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılabilirlik düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Araştırma pahalı bir çalışmadır. Hedef gözetmeksizin yapılan araştırmaların ekonomiye katkısı olmamaktadır. Ülkemizde 1980'li yıllardan sonra üniversite sayılarının hızla artması, üniversitelerde alt yapının yetersizliği, öğretim elemanı sayısının azalması ve buna bağlı olarak kalitenin düştüğü görülmektedir.

Ülkemizdeki değişik sektörlere eğitilmiş eleman yetiştirme görevi üniversitelere verilmiştir. Üniversiteler eğitim yanında araştırma yapmakla da yükümlüdür. Gelişmiş ülkelerde üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi ile üniversiteler temel araştırmaların yanında sanayinin gereksinmesini karşılayacak araştırmaları yaparak, hem dünyadaki gelişmeleri daha iyi izleyebilmekte, hem de ülke biliminin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde özellikle 1980'li yıllardan sonra üniversitelerin tek görevinin eğitim olduğu gibi bir düşünce ile üniversite sayısının artırılması, alt yapıları yetersiz üniversitelerdeki eleman kalitesinin düşmesine, araştırmaların gerilemesine, yapılan araştırmaların hedefsiz olması nedeniyle uygulamaya aktarılamamasına neden olmuştur.

Ülkemizde tarımsal araştırmalar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'ne bağlı araştırma enstitüleri, üniversitelerin ziraat, biyoloji, kimya, çevre mühendisliği, ekonomi ve işletme fakülteleri ile özel sektör tarafından yapılmaktadır. Araştırma bilinmeyenleri ortaya çıkarmak, durum tespiti veya mevcut bir problemi ortadan kaldırmak amacıyla yapılır. Dolayısıyla bir araştırma çalışmasına başlanırken bir hedefin olması gerekir. Araştırmanın ikinci aşaması hedefe ulaşmak için yöntem geliştirmektir. Yöntem geliştirmek için kaynak taraması yapılması gerekir. Eğer hedefe ulaşılmasına yardımcı olabilecek çalışmalar yapılmışsa öncelikle o çalışmalardan elde edilecek sonuçlar sorunun çözümünde kullanılmalı, çözülmiyorsa yeni yöntemler geliştirme yoluna gidilmelidir. Araştırma yoluyla bir problemin çözümü bir merdivene tırmanışa benzetilebilir. Merdivenler adım adım çıkılırsa yorulmadan, fazla vakit kaybetmeden üst kata çıkılır.

Araştırma plânlanırken konu ile ilgili kaynaklara ulaşmak önemlidir. Bibliyografya çalışmaları bu yönden araştırmacılara yararlı olmaktadır. Geçmişten günümüze yapılmış araştırma ve yayınların toplanarak kronolojik sıralama ile verildiği bibliyografya çalışmaları ile herhangi bir konuda bilgi sahibi olduğu gibi, kaynaklara ulaşmada da kolaylık sağlanır. Daha önce Sebzeçilik konusunda 1923-1999 yılları arasındaki çalışmalar toplanmış ve araştırmacıların hizmetine sunulmuştur (Yanmaz 2002).

Ülkemizde organik tarımın dış satımının dikkat çekici boyuta ulaşması ile araştırma çalışmalarına da hız verilmiştir. 2000 yılından sonra, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından organik tarım araştırmalarına destek vermeye başlanmış, Bakanlığa bağlı tüm araştırma enstitüleri organik tarımla ilgili araştırma projesi hazırlamaya teşvik edilmiştir (Anonim 2009 b). Bu arada yeni bir araştırma konusu bulunmuşçasına her kesim organik tarım ile ilgili olarak birbirlerinden habersizce araştırma çalışmaları yapmaya başlamışlardır. Ele alınan bu çalışma ile araştırmaların plânlanması, yürütülmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi ile ilgili hataların organik tarımda da yapılmaması için ülkemizin şu anki durumunun ortaya konulması plânlanmıştır. Bu amaçla ulaşılabilen çalışmalar değerlendirilerek bundan sonra araştırmaların nereye yönlendirilmesi konusunda yaklaşımlar getirilmeye çalışılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma 2 aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada ülkemizde desteklenmiş ve desteklenmekte olan araştırma projelerine ulaşmaya çalışılmıştır (Anonim 2009 a, 2009 b). İkinci aşamada da bugüne kadar yapılmış ve yayınlanmış makaleler toplanmıştır. Bu amaçla çoğunlukla internet üzerinden TÜBİTAK, üniversitelerin Tarım Bilimleri dergileri, bugüne kadar yapılan organik tarım sempozyum bildirimleri, üniversite veya Tarım ve Köyişleri Bakanlığı araştırmacılarının yayın listeleri değerlendirilmeye alınmıştır. Toplanan makaleler araştırma makalesi veya derleme tipinde olmak üzere değerlendirilmiştir (Yanmaz 2002).

ARAŞTIRMA BULGULARI

Yaptığımız çalışma sonucunda organik tarımla doğrudan ilişkili araştırmaların 1996'lı yıllardan beri belirgin artış gösterdiği belirlenmiştir. Bundan önceki yıllarda da doğrudan organik tarım araştırması olmasa da organik tarıma zemin hazırlayabilecek çalışmalar da değerlendirme kapsamına alınmıştır. Yaptığımız araştırma sonucunda Türkiye'de organik tarım araştırmalarının TÜBİTAK, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve üniversitelerin araştırma fonları tarafından desteklendiği görülmektedir. Çizelge 1'de Bakanlık tarafından yıllara göre desteklenmiş ve sonuçlanmış araştırma proje konuları, Çizelge 2'de de TÜBİTAK tarafından desteklenen ve sonuçlanan araştırma projeleri konuları verilmiştir.

Çizelge 1. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından desteklenerek sonuçlandırılmış organik tarım araştırma projeleri

Proje Adı	Kuruluş	Yürütücü
2005		
1. Sentetik ve Organik Gübrelerin Mısırdaki (<i>Zea mays</i> L.) Verim ve Kaliteye Etkisi	Tarımsal Araştırma Enstitüsü- Sakarya	Rahime CENGİZ
2. GAP Bölgesinde Organik Balık Yetiştiriciliği İmkânlarının Araştırılması	Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü- Elazığ	Cevat YILMAZ
3. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Organik Balık Yetiştiriciliği İmkânlarının Araştırılması	Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü- Trabzon	Yahya ÇAVDAR
4. Fındık Kurdu (<i>Curculio nucum</i> L.)'na Karşı Organik Kökenli Preparatlarla Mücadele Olanaklarının Araştırılması	Fındık Araştırma Enstitüsü- Giresun	Mine RUŞEN
5. Organik Gübreleme Yapılarak Tarım İlacı Kullanmadan ve Klasik Yöntemle Üretilen Domatesler ile Bunlardan Elde Edilen Bazı Ürünlerin Kalitelerinin Belirlenmesi	Gıda Kontrol ve Merkez Arş. Enstitüsü-Bursa	Turgay MERCAN
2006		
1. Organik Tarım Sisteminde Uygulanan Değişik Organik Gübrelerin Yalova Yağlık 28 Biberinin (<i>Capsicum annuum</i> L.) Verim Ve Bazı Kalite Kriterleri İle Topraktaki Azot Birikimine Etkileri (Doktora Tezi).	Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Menemen (ETAE)- İzmir	Alev KIR
2. Organik Kayın Mantarı (<i>Pleurotus</i> sp.) Yetiştiriciliği	Ege TAE- İzmir	Şeref AKSU
3. Organik Tarım Sisteminde Uygulanan Farklı Doğal Gübreleme Tekniklerinin Sarılop Kurutmalık İncir Çeşidinde Meyve Verim ve Kalite Kriterlerine Etkileri *	Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü (EİAE), İncirliova- Aydın	Nilgün Tan
4. Doğu Anadolu Bölgesinde Organik Patates Üretim Sisteminin Geliştirilmesi*	Doğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü- Erzurum	Tülay Dizikisa
5. Kahramanmaraş'ta Organik Pamuk Üretim Olanaklarının Araştırılması	Kahramanmaraş Tarımsal Araştırma Enstitüsü - K.Maraş	M. Nefi Kısakürek
6. Erzurum Koşullarında Organik Buğday ve Fiğ Yetiştiriciliği	Doğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü - Erzurum	Köksal Karadağ
7. Türkiye'de Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları ve Yönlendirilmesi İçin Gerekli Politikaların Belirlenmesi (Doktora Tezi)	Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü (Atatürk BKMAE)- Yalova	Filiz Pezikoğlu
8. Organik Pırasa Yetiştiriciliği	Atatürk BKMAE- Yalova	Gülay Beşirli
9. Zeytin Kekinin (Pirinanın) Kompost Yapım Teknikleri ve Organik Gübre Olarak Kullanım Olanaklarının Araştırılması	Atatürk BKMAE- Yalova	Serap Soyergin
10. Organik Tarım Sisteminde Mısır Çeşitlerinin Karşılaştırılması *	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (KTAE)/ SAMSUN	Ahmet Öz
11. Karadeniz Bölgesi Organik Tarla Bitkileri Araştırmaları (Nohut+Kuru Fasulye+ Soya+Mısır)*	KTAE- Samsun	Mustafa Acar
2007		
1. Karadeniz Bölgesi'nde Organik Çilek Yetiştiriciliği	KTAE/ Samsun	İdris Macit
2. Malatya Yöresinde Organik Kayısı Yetiştiriciliği	Meyvecilik Araştırma Enstitüsü- MALATYA	Sezai Şahin

3. Organik Fındık Üretim Tekniklerinin Belirlenmesi ve Yaygınlaştırılması	Fındık Araştırma Enstitüsü-Giresun	Ali Turan
4. Orta Anadolu Bölgesinde Organik Kiraz Üretiminde Hastalık, Zararlı ve Yabancıotların Mücadelesinin Yönetimi	Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü-Ankara	Ayşe Özdem
5. Trakya Bölgesinde Organik Şaraplık Üzüm Yetiştiriciliği ve Şarap Yapımı	Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü	Yılmaz BOZ
6. Organik Patates Yetiştiriciliği Üzerinde Araştırmalar*	KTAE- Samsun	Semiha Güler
7. Ege Bölgesinde Salkım Güvesi (<i>Lobesia botrana</i> Den.-Schiff.) ile Mücadelede Çiftleşmeyi Engelleme Yönteminin Yaygınlaştırılması, Geliştirilmesi ve Eğitimi	Zirai Mücadele Enstitüsü-İzmir	F. Özlem Altındişli
8. Mut Yöresinde Organik Zeytin Yetiştiriciliği	Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü-Mersin	Ebubekir Gür
9. Marmara Bölgesinde Bazı Bitki Besleme Preparatlarının Organik Meyve (Bursa Siyahı İncir ve Kivi) Yetiştiriciliğinin Kullanımı	Atatürk BKMAE Yalova	Serap Soyergin
2008		
1. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Organik Turunçgil Yetiştiriciliğinde Hastalık, Zararlı ve Yabancı Ot Mücadelesinin Yönetimi	Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü-Adana	Naime Z. Elekçioğlu
2. Mut Yöresinde Organik Kayısı Yetiştiriciliği	Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü-MERSİN	Mustafa Biircan
3. Marmara Bölgesi Organik Meyve (Çilek,) yetiştiriciliği	Atatürk ABKMAE-Yalova	Serap Soyergin
4. Ege Bölgesinde Organik Zeytin Yetiştiriciliği	Zeytincilik Araştırma Enstitüsü-İzmir	Nurhan Varol
5. Ege Bölgesinde Salkım güvesi (<i>Lobesia botrana</i> Den.-Schiff.) ile mücadelede çiftleşmeyi engelleme yönteminin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve eğitimi	Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü-İzmir	F. Özlem Altındişli
6. Doğu Anadolu Bölgesinde Organik Kuru Fasulye Üretim Tekniklerinin Geliştirilmesi	Bahçe Bitkileri Araştırma Enstitüsü/ERZİNCAN	Engin Kılıç
2009		
1. Organik Tavukçuluk Projesi (Organik Etlik Piliç Yetiştiriciliği Alt Projesi)	EİAE İncirliova- Aydın	Kâmil Küçükylmaz
2. Güney Marmara Şartlarında Organik Koyun Yetiştiriciliği ve Kuzu Besisi Üzerine Bir Araştırma	Marmara Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Bandırma-Balıkesir	İsmail Erdoğan
3. Erzincan Yöresinde Organik Kuru Fasulye Üretim Araştırılması	Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü- Erzincan	İbrahim Ulukan
4. Büyük Menderes Havzasında Organik Pamuk Üretim Olanaklarının Araştırılması	Pamuk Araştırma Enstitüsü-Nazilli	M. Niyazi Kıvılcım
5. Doğu Akdeniz Bölgesinde Organik Domates Üretiminde Hastalık Zararlı ve Yabancı Otların Mücadelesinin Yönetimi	Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü- Adana	Ayşegül Çolak
6. Kahramanmaraş'ta Organik Kırmızı Biber Üretiminde Ekim Nöbetinde Kullanılabilecek Ürünlerin Araştırılması	Tarımsal Araştırma Enstitüsü-Kahramanmaraş	B. Bülent Arpacı
7. Organik Sultani Çekirdeksiz Üzüm Yetiştiriciliği	Bağcılık Araştırma Enstitüsü-Manisa	Fadime Ateş
8. Antalya Serik Koşullarında Organik Star Ruby Altıntop Yetiştiriciliğinde Yeşil Gübreleme ve Zeytin Kekiinin Kullanım İmkânlarının Araştırılması	Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (BATEM)-Antalya	Zeynep Eryılmaz
9. Organik Nar Yetiştiriciliği	BATEM-Antalya	Kezban Yazıcı
10. Eğirdir (Isparta) Koşullarında Organik Elma Yetiştiriciliği	Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü- Eğirdir	Adem Atasay

*: Yayınlanması sırasında makale isminde organik tarım kelimesinin kullanılmaması kararı alınmıştır.

Çizelgeye göre sonuçlanan 31 araştırma projesinin sadece 2 tanesi hayvansal üretime aittir. Tamamlanan projelerin sonuçlarının incelenmesinden uygulamaya aktarılacakların sayısının az olduğu dikkat çekmektedir. Organik tarım çalışmalarının başlangıcını oluşturan bu çalışmalar, bu konuda daha önce deneyime sahip olmayan araştırmacılar tarafından yürütülmüştür. Bu nedenle, denemelerinin pek çoğu altyapısının uygun olmaması ve deneyimsizlik nedenleri ile organik tarım koşullarına uygun olmayan koşullarda yürütülmüştür. Bununla birlikte araştırma sonuçları daha sonra yürütülecek araştırmaların temelini oluşturması açısından önemlidir.

Çizelge 2. TÜBİTAK tarafından desteklenen organik tarıma yönelik projeler

Projenin adı	Proje yürütücüsü	Proje No ve Yılı
1. Ekim nöbetinde kullanılan farklı örtü bitkilerinin toprak organik maddesi ve strüktürü üzerine etkilerinin belirlenmesi	Yasemin KAVDIR	TÜBİTAK TOGTAG Proje 2993, 2007 : 1-46
2. Erzurum ovasında işlenen ve işlenmeyen tarım topraklarının organik tarımda gübrelemeye elverişliliğinin araştırılması	Nesrin YILDIZ	TÜBİTAK TOVAG Proje 106 O 528, 2007 : 1-20
3. AB tarım sektörüne uyum sürecinde Erzurum ilinde organik tarım yapan ve yapmayan tarım işletmelerinin başarı analizi	Semiha KIZILOĞLU	TÜBİTAK TOVAG Proje 1040336, 2006 : 1-99
4. Ankara (Ayaş) koşullarında organik çilek yetiştiriciliği olanaklarının araştırılması	Menşure ÇELİK	TÜBİTAK TOGTAG Proje No. 3033, 2005 : 1-84
5. Ekolojik tarıma dayalı eko-turizm ve ekolojik yerleşmeler: Güdül örneği	E. Murat YAZGAN	TÜBİTAK TOGTAG Proje 3143, 2005 : 1-161
6. Çekirdeksiz sofralık ve kuru üzümün ekolojik üretiminin geliştirilmesi	Ahmet ALTINDIŞLI	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje 2577-2, 2004 : 1-32
7. Ekolojik (Organik, Biyolojik) bağcılığın GAP alanında (Şanlıurfa) uygulanabilirliğinin araştırılması	Semih TANGOLAR	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No: 2577-4, 2003 : 1-47
8. Hassas tarım teknikleri kullanılarak hububat ekim alanlarında verime etki eden değişkenlerin belirlenmesi	İ. Hakkı GÜÇDEMİR	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No. 2415, 2003 : 1-106
9. Bazı organik materyal ve antagonistik mikroorganizma karışımlarının değişik fungusların yol açtığı kavun solgunluğuna etkileri	Salih MADEN	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No. 2386, 2002 : 1-13
10. Tahtalı Barajı Koruma Havzası'ndaki seralarda organik sebze üretim olanakları	Yüksel TÜZEL	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No. 2577-1, 2002 : 1-110
11. Organik ve mineral gübrelerinin tarla koşullarında toprakta azot transformasyonuna ve denitrifikasyonla azot kaybına etkisi	Mustafa GÖK	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No. 1785, 2001 : 1-38,
12. İzmir' de sebze seralarında zararlılara karşı doğal pestisitlerle savaş olanakları	Nilgün MADANLAR	TÜBİTAK TOGTAG TARP Proje No. 2150, 2000 : 1-32
13. Tarımsal biyomalzeme (Mikrogübre) üretimi (verimlilik ve kaliteyi arttırmaya yönelik maddelerin sentezi ve incelenmesi)	Adilhan FEYİZOĞLU	TÜBİTAK TOGTAG Proje No. 1625, 2000 : 1-35
14. Uçucu kül ve bazı organik materyallerin toprak biyolojik aktivitesi üzerine etkileri	-	TÜBİTAK TOGTAG Proje No. 1761, 1999 : 55
15. Toprağın biyolojik olarak işlenmesiyle Orta Anadolu'nun kurak bölgelerinde verimliliğin artırılması	Didar ESER	TÜBİTAK TOAG Proje No: 739, 1995 : 1-61

TÜBİTAK tarafından desteklenen ve 1995-2007 yılları arasında sonuçlanan 15 projeye ulaşılabilmektedir. Bu araştırma projelerinin sonuçlarının da benzer amaçlarla yapılacak araştırmaları yönlendirmeye katkı durumlarının değerlendirilmesi gerekir.

Çalışmamızın 2. aşamasını ülkemizde bugüne kadar araştırma sonuçlarına veya kaynak taramalarına dayalı yayınlar oluşturmaktadır. Bilindiği gibi yapılan araştırma sonuçlarının değerlendirilerek yararlanacak kesimlerin hizmetine sunulabilmesi için yayına dönüştürülmesi önemlidir. 1971-2009 tarihleri arasında 392 yayına ulaşılabilmektedir. Ancak yayın sayısının daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Konudaki çalışmalarımız devam etmektedir. Ulaşılan yayınlardan 59 tanesi tez çalışması olup 1985-2008 tarihleri arasında yapılmıştır. 13 tanesi doktora, 46 tanesi de yüksek lisans tez çalışmasıdır (Anonim 2009 a). Yüksek Lisans tez çalışmalarının önemli bir bölümü araştırma niteliğinde değil, derleme niteliğindedir. Çizelge 3'de yıllara göre araştırma makalesi veya derleme olarak sınıflandırılan yayın sayıları verilmiştir.

Çizelge 3. Organik tarımla ilgili olarak yayımlanmış yayın sayılarının yıllara göre dağılımı (1971-2009)

Yıl	Araştırma	Derleme	Toplam	Yıl	Araştırma	Derleme	Toplam
1971	-	1	1	2000	2	5	7
1985	2	-	2	2001	38	56*	94
1987	1	-	1	2002	5	21	26
1988	3	-	3	2003	4	2	6
1991	3	-	3	2004	9	9	18
1992	1	4	5	2005	5	5	10
1996	2	15*	17	2006	12	1	13
1997	3	3	6	2007	11	25*	36
1998	2	-	2	2008	4	3	7
1999	7	36*	43	2009	46	46*	92
Toplam	24	59	83	Toplam	136	173	309
				TOPLAM	160	232	392

*: Anonim (2001a, 2001b, 2006, 2007)

Çizelge 3'e göre toplam olarak ulaşılan 392 yayının 232 tanesi araştırmaya dayalı olmayan makale şeklinde yayımlanmıştır. Araştırmaya dayalı yayınların oranı % 41 civarındadır. Ancak listede yer alan bazı yayınlar doğrudan organik tarımla ilgili olmasa da, çalışmalara temel oluşturabilecek çalışmalar olması nedeniyle listeye dahil edilmiştir. Yayınların çoğunluğunun periyodik olarak düzenlenmekte olan 'Organik Tarım Sempozyum'larında sunuldukları görülmektedir. Bu sempozyumlarda sunulan bildirimlerin büyük bir çoğunluğu durum değerlendirmeye dayalıdır (Çizelge 4). Yine yayınların önemli bir çoğunluğu bitkisel üretime yöneliktir. Hayvansal üretimle ilgili araştırmaya dayalı yayınlar çok az sayıdadır. Yayınlar içerikleri yönünden incelendiğinde çoğunluğunun durum değerlendirmeye yönelik olduğu, yayınların isim ve içerik olarak birbirlerinden önemli farklılık göstermediği, isimlerde farklılık olsa da içeriği aynı olan pek çok yayının bulunduğu belirlenmiştir. Bu yayınlar her ne kadar derleme olarak nitelendirilmişse de önemli bir çoğunluğu araştırma ve incelemeye dayalı olmayan masa başında yapılmış yayınlardır. Araştırma makalelerinde de aynı durum izlenmiştir. Organik tarım araştırmalarının çok yıllık deneme sonuçlarına dayalı olması gerekirken 1 veya 2 yıllık deneme sonuçları ile organik yetiştiricilik ile ilgili fikirler oluşturulup öneriler yapılabilmesi eserlerin bilimsel değerlerinin yüksek olmadığını göstermektedir.

Organik tarım disiplinlerarası çalışmayı gerektirir. İncelenen yayınlarda, disiplinlerarası bağın yeterince kurulmadığı görülmektedir. Çizelge 4'de yayınların konu başlıklarına göre dağılımları verilmiştir. Buna göre yayınların % 20'si organik tarımın tanımı, ilkeleri, ülkemizdeki veya bir bölgedeki durumunu ortaya koymaya yönelik çalışmalardır. Buna pazarlama konularındaki yayınları da katarsak (% 6) yaklaşık %26 oranındaki yayının tamamen tanımlama ve pazarlama konularına yönelik olduğu görülür. Bunu kompost hazırlama, organik atıkların kullanımı ve gübreleme konulu yayınlar (% 24) ve tarımsal mücadele ile ilgili yayınlar (% 11) izlemektedir. Yayınların türler bazındaki dağılımına bakıldığında ise meyve türlerinin ön plâna çıktığı bunu sebzelerin izlediği görülmektedir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Organik tarım yayınlarının konu gruplarına göre dağılımı

Konu	Yayın sayısı (YS)	Konu	YS
1. Durum değerlendirme, tanım ve ilkeler	79	12. Tarımsal savaş	43
2. Ticaretteki yeri	22	13. Yetiştiricilik	20
3. Yasal düzenleme, politikalar	7	14. Ekim nöbeti	4
4. Kontrol ve sertifikasyon	4	15. Hasat sonrası ve muhafaza	4
5. Ekonomik analiz, proje hazırlama	6	16. Gıda, işlenmiş ürünler, kalite	9
6. Çevre etkileşimi, ekoturizm, şehir plânlama	8	17. Hayvancılık	7
7. Biyoçeşitlilik	3	18. Bağcılık	6
8. Toprak ve bitki verimliliğini düzenleyiciler	32	19. Meyvecilik	33
9. Kompostlar, organik atıklar, gübreleme	49	20. Sebzecilik	31
10. Sulama ve arazi yönetimi	5	21. Tarla bitkileri	17
11. Mekanizasyon	2	22. Tekstil	1

TARTIŞMA ve SONUÇ

Ülkemizde organik tarım kavramı, organik ürünlerin dış pazarda satış şansı bulmasıyla önem kazanmıştır. 1990'lı yıllardan sonraya rastlayan bu dönemde öncelikle organik tarımın ve ilkelerinin neler olduğu, yetiştirme teknikleri, organik gübreleme ve biyolojik savaş konularındaki teorik bilgiler kongreler aracılığı ile araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Ülkemizde yürütülen araştırma çalışmalarının da 1995 yılından itibaren önemsenmeye başladığı belirlenmiştir. Nitekim yapılan araştırma sonucunda 1995-2009 yılları arasında tamamlanmış ve kayıtlara girmiş 56 bilimsel araştırma çalışmasına ulaşılabilmektedir. Bu araştırma projeleri konu ve içerik olarak incelendiğinde araştırma konularının hedeflerinin organik bitkisel/hayvansal üretimde kullanılacak bilgilere ulaşmak olmasına rağmen yürütülmesi sırasında metod hatalarının bulunduğu ve birçoğunun uygulamaya aktarılamayacak sonuçlara sahip olduğu saptanmıştır. Ancak bu çalışmalar, organik tarımla yetiştiricilik konusundaki pratik bilgilerin elde edilmesine katkıda bulunduğu gibi, araştırmayı yürüten araştırmacılara da organik tarımın disiplinlerarası çalışmalar yoluyla başarıya ulaşabileceğini de göstermesi açısından önemlidir.

Organik tarımla ilgili çalışmaların önemli bir bölümü derleme tipindeki yayınlara aittir. Dolayısıyla aynı konularda, hemen hemen aynı içerikli hazırlanmış makalelerin sayısı fazladır. Bu da araştırmacılar arasında bilgi akışı yönünden organik bağların kurulamadığını göstermektedir.

Yaptığımız çalışmanın ilk sonuçlarının verildiği bu araştırmanın ortaya koyduğu ilk sonuç, organik tarım konusunda bilimsel araştırma yapan araştırmacıların birbirlerinden habersiz hareket ettiğiidir.

Organik tarım çalışmaları uygulamaya yönelik çalışmalardır. Kısa ve uzun vadede çözülebilecek sorunlara yönelik olarak plânlanmalıdırlar. Ülkemizde yürütülen araştırma çalışmaları izlendiğinde, birbirine bağlılık ilkesine uyulmadığı görülmektedir. Yani bir araştırmacı konuya başlamakta, ama devamını getirmemektedir. Diğer bir araştırmacı, geçmiş araştırmaları incelemeyen aynı konuda çalışmaya başlamakta ve yine devam etmemektedir. Böylece örneğin bir organik maddenin kullanım olanakları araştırılmakta, verimi etkileyip etkilemediği ortaya konulmakta, ama uygulamaya aktarılabilmesi için gerekli diğer çalışmalar yapılmamaktadır. Böylece sadece denenmiş olması için araştırma çalışması yapılmış olmaktadır. Oysa konular kapsamlı olarak düşünüldüğünde, hedefler sağlıklı olarak belirlendiğinde, ona uygun yöntemler seçildiğinde ve sonuçlar gerçekçi bir şekilde değerlendirildiğinde araştırmadan beklenen yarar sağlanabilecektir.

Organik tarımla ilgili olarak günümüze kadar yapılan araştırmaları bir bütün olarak incelediğimizde 4 ana özellik dikkati çekmektedir. Bunları konularda dağınıklık, konuyu bütün olarak değil ucundan tutma eğilimi, yöntemler arasındaki farklılık, sonuçların bilimsel gerçekler dikkate alınarak değerlendirilememesi ve gelecek çalışmaları ile ilgili gerçekçi önerilerin bulunmaması şeklinde sıralayabiliriz.

Organik tarımla ilgili olarak bundan sonra yapılacak çalışmalarda dikkate alınmasının yararlı olacağını umduğumuz noktalar aşağıda belirtilmiştir.

1. Organik tarım konusunda çalışan araştırmacıların organik tarımın felsefesine uygun olarak birbirleriyle ilişki içinde olmaları gerekir. Bu amaçla oluşturulacak bir çalışma grubu organik tarım çalışmalarını yönlendirmelidir. Bu kurul proje desteği yapan kuruluşlarla ilişki kurarak, organik tarıma yönelik proje seçimlerine yardımcı olmalıdır. Her ne kadar bu görev OTYK (Organik Tarım Yönlendirme Komitesi)'ya verilmişse de bu kurulun kalabalıklığı nedeniyle bir şey üretmediği de bilinmektedir.
2. Araştırma usta çırak ilişkisidir. Ancak, araştırma enstitülerinde bu ilişkinin sürdürülebilirliğini sağlayacak yeterli eleman yoktur. Üniversiteler ise eğitim ağırlıklı çalışmaya zorlanmaktadır. Tarımın stratejik bir konu olduğu göz önüne alındığında, ülkemiz tarımının geleceğe taşınabilmesi için yalnız organik tarım araştırmaları değil tüm tarımsal araştırmalar her yönüyle desteklenmelidir.
3. Organik tarımın temel prensipleri bilinmektedir. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmaların uygulamaya yönelik olarak plânlanmaları önem taşımaktadır. Uygulama projeleri için de üretici, sanayici ve bilim adamı arasındaki bağların güçlendirilmesi gerekmektedir.
4. Organik tarımla yetiştiricilikte dikkati çeken bir konu, organik tarımın diğer tarım şekillerinden farklı olan tek yönünün organik orijinli bitki besleme ve tarımsal savaşa dayalı bir tarım kolu

olduğunun kabul ettirilmeye çalışılmasıdır. Yapılan bireysel araştırmalar bu konuyu doğrulamaktadır. Bu durumda organik tarımla yetiştiricilik yapanlar bu sefer de aşırı organik gübre ve organik ilaç kullanmayı teşvik etmektedirler. Piyasadaki organik gübre ve ilaç sayısı düşünülürse bu hipotez doğrulanmaktadır. Organik tarım çalışmalarının hedefi ekolojik dengeyi kurması olmalıdır.

5. Gelişen dünya düzeni içinde ekip çalışmaları önem kazanmaktadır. Ülkemizde ise ekip çalışması ruhunun geliştirilemediğini görmekteyiz. Organik tarım çalışmaları bu açıdan bir fırsattır. Organik tarım çalışmalarında konu gereği o projede emeğini koyarak çalışması gerekli kişilere yer verilmelidir.
6. Araştırma projelerinin bir bölümünün organik tarım yapan işletmelere kaydırılması, uygulamaya yönelik bilgilerin elde edilmesi açısından faydalı olacaktır.
7. Ülkemiz doğal kaynaklar yönünden zengin bir ülkedir. Doğayla dost olabilecek girdi sağlayacak konularda yapılacak araştırmalar, organik tarımın dış kaynaklara dayalı sürdürülmesini engellemek açısından yararlı olacaktır.
8. Organik tarımla ilgili bilimsel çalışmaların yayınlanabileceği senede 2 kez çıkan bir dergi (basılı veya elektronik) yararlı olacaktır. Böylece araştırmacıların kaynaklara doğrudan oluşumu sağlanabilecektir.
9. Ulusal ve uluslararası kongreler araştırmacıları bir araya getirme, bilgi akışını hızlandırma ve sosyal yönleri ile araştırmacıların ufuklarını geliştirir. Ancak kongre katılımlarının akademik yükseltmelerde önemsenmemesi, katılım ücretlerinin yüksekliği gibi nedenlerle araştırmacıların kongrelere katılımı düşük düzeyde kalmaktadır. Kongrelerde bilimsel değeri daha sınırlı çalışmalar yer almakta, bu da kongrelerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Dolayısıyla konu uzmanlarını bir araya getiren kongrelerin devamının yani sürdürülebilirliğinin sağlanması gereklidir.

LİTERATÜR LİSTESİ

- Anonim 2001 a. Türkiye I. Ekolojik Tarım Sempozyumu Bildiri Kitabı, 21-23 Haziran 1999 İzmir.
- Anonim 2001 b. Türkiye II. Ekolojik Tarım Sempozyumu Bildiri Kitabı, 14-16 Kasım 2001, Antalya
- Anonim 2006. Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Organik Tarım Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar (Editörler: İ. H. Eraslan, F. Şelli), ISBN: 975-6292-06-7, İsteme Adresi: info@urak.org, Web: <http://www.urak.org>, Uluslar arası Rekabet Araştırmaları Kurum Derneği (URAK), Çamlıca İş Merkezi, A Blok, Kat:3, P.Kodu: 81190, Üsküdar/İstanbul,
- Anonim, 2007. <http://www.organik.bahcesehir.edu.tr> (1. Organik Tarım Kongresi Bildirileri, 19-21 Ekim 2007, İstanbul).
- Anonim 2009 a. www.ulakbim.gov.tr.
- Anonim 2009 b. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Organik Tarım Araştırma Grup Toplantısı Tutanakları.
- Anonim 2009 c. www.yok.gov.tr
- Yanmaz R. 2002. Türkiye Sebzeçilik Bibliyografyası (1923-1999). Ankara Üniversitesi Basımevi. ISBN: 975-93098-2-3, 391 s.
- Yanmaz R. 2004. Türkiye’de sebzeçilik araştırmaları ve yeni bakış açıları. V. Sebze Tarımı Sempozyumu, 21-24 Eylül 2004, Çanakkale, 3-11.